

382-modda. Shartnomani o‘zgartirish va bekor qilish asoslari

Agar ushbu Kodeksda, boshqa qonunlarda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, shartnoma taraflarning kelishuviga muvofiq o‘zgartirilishi va bekor qilinishi mumkin.

Taraflardan birining talabi bilan shartnoma sud tomonidan faqat quyidagi hollarda o‘zgartirilishi yoki bekor qilinishi mumkin:

1) ikkinchi taraf shartnomani jiddiy ravishda buzsa;

2) ushbu Kodeks, boshqa qonunlar va shartnomada nazarda tutilgan o‘zga hollarda.

Taraflardan birining shartnomani buzishi ikkinchi tarafga u shartnoma tuzishda umid qilishga haqli bo‘lgan narsadan ko‘p darajada mahrum bo‘ladigan qilib zarar yetkazishi shartnomani jiddiy buzish hisoblanadi.

Bir taraf shartnomani bajarishdan to‘la yoki qisman bosh tortib, qonun yohud taraflarning kelishuvida bunga yo‘l qo‘yilsa, shartnoma tegishlicha bekor qilingan yoki o‘zgartirilgan hisoblanadi.

Qarang: sud amaliyoti.

Qarang: mazkur Kodeksning 353, 354, 357, 364, 367, 370, 377, 383 — 385-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining 29.08.1998-yildagi “Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida”gi Qonunining 2, 10 — 16-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sudi Plenumining 02.05.1997-yildagi "Xususiylashtirilgan turar joylarga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf qilish bilan bog'liq ishlar bo'yicha sud amaliyoti haqida"gi 3-son qarorining 9-bandi, Oliy xo'jalik sudi Plenumining 18.12.2009-yildagi "Xo'jalik shartnomalarini tuzish, o'zgartirish va bekor qilishni tartibga soluvchi fuqarolik qonun hujjatlari normalarini qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida"gi qarori 18-bandining uchinchi — oltinchi xatboshilari, 25, 26-bandlari.

383-modda. Vaziyat jiddiy o'zgarishi munosabati bilan shartnomani o'zgartirish va bekor qilish

Shartnoma tuzishda taraflar uchun asos bo'lgan vaziyatning jiddiy o'zgarishi, agar boshqacha tartib shartnomada nazarda tutilgan bo'lmasa yoki uning mohiyatidan anglashilmasa, shartnomani o'zgartirish yoki bekor qilish uchun asos bo'ladi.

Vaziyatning taraflar oldindan ko'ra bilganlarida shartnomani umuman tuzmasliklari yoki ancha farq qiladigan shartlar bilan tuzishlari mumkin bo'lgan darajada o'zgarishi uning jiddiy o'zgarishi hisoblanadi.

Agar taraflar shartnomani jiddiy o'zgargan vaziyatga muvofiqlashtirish yoki uni bekor qilish haqida kelisha olmagan bo'lsalar, shartnoma manfaatdor tarafning talabi bilan sud tomonidan bekor qilinishi, ushbu moddaning beshinchi qismida nazarda tutilgan asoslarga ko'ra esa — o'zgartirilishi mumkin, agar ayni vaqtda quyidagi shartlar mavjud bo'lsa:

1) shartnomani tuzish paytida taraflar vaziyatda bunday o'zgarish yuz bermaydi, deb hisoblagan bo'lsalar;

2) vaziyatning o'zgarishini keltirib chiqargan sabablarni, ular paydo bo'lganidan keyin manfaatdor taraf shartnomaning xususiyatiga va muomala shartlariga ko'ra o'zidan talab qilinadigan darajada vijdoniylik va ehtiyotkorlik qilgan bo'lishiga qaramay, bu sabablarni yenga olmagan bo'lsa;

3) shartnomani uning shartlarini o'zgartirmasdan bajarish taraflar mulkiy manfaatlarining shartnomaga mos keladigan nisbatini buzsa va manfaatdor tarafga zarar yetkazsa, natijada ular shartnoma tuzishda umid qilishga haqli bo'lgan narsadan ko'p darajada mahrum bo'lsalar;

4) ish muomalasi odatlaridan yoki shartnomaning mohiyatidan vaziyatning o'zgarishi xavfiga manfaatdor taraf uchrashi kerakligi anglashilmasa.

Vaziyatning jiddiy o'zgarishi oqibatida shartnoma bekor qilinganida sud har qanday taraf talabi bilan shartnomani bekor qilish oqibatlarini aniqlashda taraflarning ushbu shartnomani bajarish bilan bog'liq xarajatlarini ular o'rtasida adolatli taqsimlash zarurligiga asoslanadi.

Vaziyatning jiddiy o'zgarishi munosabati bilan shartnomaning o'zgartirilishiga shartnomani bekor qilish ijtimoiy manfaatlarga zid bo'lgan yoki taraflarga shartnomani sud tomonidan o'zgartirilgan shartlar asosida bajarish uchun talab qilinadigan xarajatlardan ancha ortiq zarar keltiradigan favqulodda hollarda sud qarori bilan yo'l qo'yiladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [353](#), [354](#), [357](#), [364](#), [367](#), [370](#), [377](#), [382](#), [384](#), [385](#)-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sudi Plenumining 02.05.1997-yildagi "Xususiylashtirilgan turar

joylarga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf qilish bilan bog‘liq ishlar bo‘yicha sud amaliyoti haqida’gi 3-son qarorining 9-bandi, Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 18.12.2009-yildagi “Xo‘jalik shartnomalarini tuzish, o‘zgartirish va bekor qilishni tartibga soluvchi fuqarolik qonun hujjatlari normalarini qo‘llashning ayrim masalalari to‘g‘risida”gi qarori 18-bandining uchinchi — oltinchi xatboshilari, 20-bandi.

384-modda. Shartnomani o‘zgartirish va bekor qilish tartibi

Shartnoma qanday shaklda tuzilgan bo‘lsa, uni o‘zgartirish yoki bekor qilish to‘g‘risidagi kelishuv ham shunday shaklda tuziladi, basharti qonun hujjatlaridan, shartnoma yoki ish muomalasi odatlaridan boshqacha tartib kelib chiqmasa.

Bir taraf shartnomani o‘zgartirish yoki bekor qilish haqidagi taklifga ikkinchi tarafdan rad javobi olganidan keyingina yoki taklifda ko‘rsatilgan yoxud qonunda yoki shartnomada belgilangan muddatda, bunday muddat bo‘lmaganida esa — o‘ttiz kunlik muddatda javob olmaganidan keyin, shartnomani o‘zgartirish yoki bekor qilish haqidagi talabni sudga taqdim etishi mumkin.

Qarang: sud amaliyoti.

Qarang: mazkur Kodeksning 353, 354, 357, 364, 366, 367, 370, 377, 382, 383, 385-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining 29.08.1998-yildagi “Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida”gi Qonunining 2, 10 — 16, 36-moddalari.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: Oliy sudi Plenumining 02.05.1997-yildagi “Xususiylashtirilgan turar joylarga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf qilish bilan bog‘liq ishlar bo‘yicha sud amaliyoti haqida”gi 3-son qarorining 9-bandi, Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 18.12.2009-yildagi “Xo‘jalik shartnomalarini tuzish, o‘zgartirish va bekor qilishni tartibga soluvchi fuqarolik qonun hujjatlari normalarini qo‘llashning ayrim masalalari to‘g‘risida”gi qarorining 19-bandi.

385-modda. Shartnomani o‘zgartirish va bekor qilishning oqibatlari

Shartnoma o‘zgartirilganida taraflarning majburiyatlari o‘zgartirilgan holda saqlanib qoladi.

Shartnoma bekor qilinganida taraflarning majburiyatlari bekor bo‘ladi.

Shartnoma o‘zgartirilgan yoki bekor qilingan taqdirda, agar kelishuvdan yoki shartnomani o‘zgartirish xususiyatidan boshqacha tartib anglashilmasa, taraflar shartnomani o‘zgartirish yoki bekor qilishga kelishgan paytdan boshlab, shartnoma sud tartibida o‘zgartirilgan yoki bekor qilinganida esa — sudning shartnomani o‘zgartirish yoki bekor qilish haqidagi qarori qonuniy kuchga kirgan paytdan boshlab majburiyatlar o‘zgartirilgan yoki bekor qilingan hisoblanadi.

Agar qonunda yoki taraflarning kelishuvida boshqacha tartib belgilab qo‘yilgan bo‘lmasa, taraflar shartnoma o‘zgartirilguncha yoki bekor qilinguncha majburiyat bo‘yicha o‘zlari bajargan narsalarni qaytarib berishni talab qilishga haqli emaslar.

Agar shartnomani o‘zgartirish yoki bekor qilishga taraflardan birining shartnomani jiddiy buzishi asos bo‘lgan

bo'lsa, ikkinchi taraf shartnomani o'zgartirish yoki bekor qilish tufayli yetkazilgan zararni to'lashni talab qilishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning 14-moddasi, 234-moddasi ikkinchi qismi, 235-moddasi uchinchi qismi, 237, 242, 353, 354, 357, 364, 366, 367, 370, 377, 382 — 384-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sudi Plenumining 02.05.1997-yildagi "Xususiylashtirilgan turar joylarga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf qilish bilan bog'liq ishlar bo'yicha sud amaliyoti haqida"gi 3-son qarorining 9-bandi, Oliy xo'jalik sudi Plenumining 18.12.2009-yildagi "Xo'jalik shartnomalarini tuzish, o'zgartirish va bekor qilishni tartibga soluvchi fuqarolik qonun hujjatlari normalarini qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida"gi qarorining 22 — 24-bandlari.

(O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1996-y., 2-songa ilova; 1997-y., 2-son, 56-modda; 1998-y., 5-6-son, 102-modda; 1999-y., 1-son, 20-modda; 9-son, 229-modda; 2001-y., 1-2-son, 23-modda; 2003-y., 5-son, 67-modda; O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2004-y., 25-son, 287-modda; 37-son, 408-modda; 2006-y., 14-son, 110-modda; 39-son, 385-modda; 2007-y., 1-2-son, 3-modda; 3-son, 21-modda; 14-son, 132-modda; 15-son, 154-modda; 31-32-son, 315-modda; 50-51-son, 506-modda; 2008-y., 52-son, 513-modda; 2009-y., 39-son, 423-modda; 2010-y., 37-son, 315-modda, 38-son, 328-modda; 2011-y., 51-son, 542-modda; 2014-y., 20-son, 222-modda, 50-son, 588-modda; 2015-y., 33-son, 439-modda; 2016-y., 17-son, 173-modda; 2017-y., 37-son, 978-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 30.12.2017-y., 03/18/455/0492-son, 10.01.2018-y.,

*03/18/459/0536-son, 19.04.2018-y., 03/18/476/1087-son;
05.03.2019-y., 03/19/526/2701-son, 21.03.2019-y.,
03/19/531/2799-son, 24.05.2019-y., 03/19/542/3177-son,
23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son, 04.12.2019-y.,
03/19/586/4106-son, 12.12.2019-y., 03/19/592/4144-son;
15.01.2020-y., 03/20/602/0052-son; 23.01.2020-y.,
03/20/603/0071-son)*